

Anlam Nedir?

Profesyonel Tiyatro Oyunları ile

Çocukların Kültürel Yaşamı Arasındaki İlişki

Beth Junker

Çeviren:

Sercan ÖZİNAN

Kemal TURAN

Estetik günlük bir uygulamadır ve Estetik günlük bir katılımdır. Her birimiz her gün bunu uygular ve katılımımızı sağlarız. Yaşamlarımız için önemli bir kısımdır. Onsuz biz, biz olamazdık!

Giriş

Asıl vurgulamak istediğim çocuklar ve erişkinler için sergilenen tiyatro oyunları. Eğitsel amaçlı çocukların ve erişkinlerin katılım sağladığı oyunlardan bahsetmiyorum. Pedagojik ve eğitsel amaçlı oyunlar da değil tam olarak -çocukların günlük kişisel yaşamlarındaki tiyatro tecrübeleri – yani kültürel bir yapıdan bahsediyorum. Benim araştırma alanım estetik: günlük yaşamda estetiğin yeri ve sanat uygulamalarında estetiğin anlamı. İki uygulama arasındaki dinamik ilişkiyi araştırıyorum: Çocuklar tiyatrodan ne yapar? Tiyatro çocuklara ne katar? Bu yüzden müsaadenizle merkezde çocukların, kültürel toplulukların ve oyunların bulunduğu yere değinelim!

I: Anlam!

İki yıl önce Çin'in Şanghai kentinde çocuklara ve erişkinlere yönelik olan bazı Danimarka'ya ait tiyatro oyunlarına katılma fırsatım olmuştu. Genç izleyicilere yönelik ikinci Çin ve Danimarka tiyatro festivaline ve bu festivalin konferansına katıldım. Bu insanların bir birliktelik yaratmalarına ve uluslararası bu toplantıları düzenlemelerine hayran kaldım. Bu zor bir iş. Onlar oyunların aslında merkez olduklarını biliyorlar. Yine de, önceliklerini ve oyunlarını sergileme şanslarını kaçırmıyorlar. Çinli aydınlarla, teatral sanat merkezi ve eğitimsel sanat sistemi öğrencileriyle tanışmak benim için büyük bir hediyeydi. Ne bilgi ama... Ne kenetlenme...! Bu ziyaretim sırasında bir kaç Danimarka oyununa katıldım. Müsaadenizle bunlardan birini size anlatmak istiyorum.

O akşam küçük Çinli bir çocukla koltukta otuyordum. Sanırım 8 veya 9 yaşlarındaydı. Onu fark ettim, ilgilenildiğimi gösterdim ve gülümsedim. Tabii ki tüm zihnimi onunla meşgul etmedim. O güzel oyunu çocuğu izleyerek geçiremezdim.

Danimarkalı Rakkerkak Grubuna ait *The Boxer ve The Ballerina* adlandırılan oyuna katılacaktık. Aktörlerden biri olan Hans Peter Kloft sahneye girdi. Etrafta yürüyor, bize bakıyor Danca ve Çince konuşuyor izleyicilerin sahneyi görmesi için bazı düzenlemelerde bulunuyor. Bir süre sonra bu azar azar yapılan dizayndan sonra sahneyi bir arenaya dönüştürdü. Çinli ve Danimarkalı insanları bir izleyiciye. Biz hazırдық!

The boxer and The Ballerina bir babanın oğlunu boksör ve annenin ise kızını bir balerin olarak hayal etmesiyle ilgiliydi. Fakat erkek çocuk dansçı kız çocuk ise boksör olmak istiyordu. Çok basit- Çok karışık! Ailelerimizin bizim için yaptıkları planlara uymak zorunda mıyız? Modası geçmiş cinsiyetlere özgü şeyleri yapmak zorunda mıyız?

Oyunun başlamasından yaklaşık beş dakika sonra Çinli çocuk bana yaslandı. Göleğimin kolunu tuttu. Güldü. İki dakika sonra kahkahanın yerini gözyaşı aldı. Başka bir beş dakika sonra onu bacıklarımın arasında haykır haykır gülerken gördüm. Onun bu eğlencesine dikkat kesilip katılmamak çok zordu. Onun için bu oyun onun bedenini şekillendiren ve onu kuşatan bir enerji haline gelmişti. Tekrar oturmaya çalıştı ve izlemeye koyuldu. Oyuna yüzde yüz elli katılım gerçekleştirdi. Unutulmaz bir akşamdı!

Beyler bayanlar işte **anlam** budur. Bu ne zaman gerçekleşirse o zaman tiyatro izlenmeye değer bir hal alır.

Peki gerçekleşmezse ... Peki o zaman!

II: Ders

Bu işe yeni başlayanlar için profesyonel oyunlar çocuklara özgü entelektüel bir uygulama değildir.

Profesyonel oyunlar çocukları daha sağlıklı, dayanıklı, demokratik, asil, eğitilmiş veya kültürlü yapmak için oluşturulmadı.

Profesyonel tiyatrolar çocukların pedagojik gelişimlerine hizmet etmek için yazılıp oynanmadı. Bu bağlamdaki sanatın anlamı çocuklara okulda formel bir katkı sağlaması değil hatta ve hatta çocuklara sanatı öğretmek değil.

Anlam kesinlikle ağız dolusu gülmedir, tiyatro çatısının sembolik olarak yükselmesidir, gözyaşlarının sel olup akmasıdır, sessizliği gürültülü hale dönüştürmektir. Eğer oyun çocuklara şimdi ve burada anlamı veremezse , eğer seyirci doğru gerçeklerden ve kayda değer fikirlerden sıkılırsa, tiyatrodaki anlam asla onların hayatlarının bir kısmına etki etmeyecektir. Başkalarına bu gerçeği

anlatmayacaklardır. Tiyatrodan hiç bir zaman esinlenmeyeceklerdir. Kimlik inşası süresince tiyatroyu bir briket olarak kullanmayacaklardır. Sadece unutacaklar!

Burada en önemli nokta; buluşma, an ve kültürel hayat diye algıladığımız dördüncü boyuttaki yaşantılarımızdır.

III: Çocukların Kültürel Toplulukları

Çocukların kültürel toplulukları *aksiyon* ile iletişim halindedir. Bu ani bir şekilde değişimlere ayak uyduracak bir topluluktur. *Estetiği antrenman eden sembolik bir boyut veya filmler topluluğu*. Bu bağlamda her şey gerçekleşebilir ancak asla gerçek olmaz. Ve burada altın bir kural vardır: çocuklar sevmediği hiç bir aktiviteye başlamaz.

Biz yetişkinler olarak sosyal gerçeklik ve kültürel gerçeklik arasındaki farkı dikkatlice ayıran bir topluluk tarafından kuşatılmışız. Sosyal gerçeklik olduğu gibidir. Katıksız. Kültürel gerçeklik ise kendi kendine oluşturduğunu bakımını sağladığı bir oluşumdur. Kültürel gerçeklik, koşarken, zıplarken, sallanırken, şarkı söylerken, oynarken, dinlerken, okurken, konuşurken ve gülerken yükselen dördüncü boyut misali bir hediyedir. Yaşamın bir kısmı tam olarak şu an ve olduğun noktayla ilgilidir.

Bu dördüncü sembolik-estetik boyut çocukların kültürü için Alfa ve Omega (*kemik kısımdır-burada yazar önemi vurgulamak istemiş*) 'dır. Bu boyut bir kitaba, bir konsere, bir oyuna kendini kaptırdığında, fikirler veya duygular üzerine heyecanlı bir tartışmaya katıldığında, çocuklarla beraber gülüp beraber oynadığında ortaya çıkar. Oynamayı, okumayı, dinlemeyi ve tartışmayı bıraktığında bu boyut da yok olur gider.

Bu dördüncü boyut asla kendi kendine yükselmez. Bir çok kültürel elemente, yaşam tecrübelerine, ritimlere, hareketlere figürlere sözcüklere, öykü elementlerine, metrikal öğelere, oyun öğelerine - başka bir deyişle bu dördüncü boyutu oluşturmaya çalışan estetik öğelere ihtiyacın vardır.

Kültürel politikalar ve sanatsal ürünler bu kültürel ifadelerin kayıtlarıyla oluşturulur. Çocukların bu kültürel ifadelerle sahip olması, esinlenmesi, uygulaması bir yetişkinin en seçkin sorumluluğudur. Çocuk bilerek, yorumlayarak, iletişim kurarak kendi kültürel kimliğini oluşturur.

Sanatsal ürünlerde, kültürel politikalarda ve kültürel iletişimlerde hayatımıza gömülü ve günlük yaşamımızda sanatsal gelişim olarak adlandırılacak popüler kültür geleneklerindeki dinamik ilişki çok önemlidir. Müzikte, tiyatrodan, filmde, dansa, oyunlarda, resimlerde, medyada, bilgisayarda ve bilgisayar oyunlarında sanatla karşılaşma ve onunla etkileşim içinde olma, popüler kültürü güvene alma ve onu canlı tutma yukarıda bahsedilen dinamik ilişkilerin merkezidir. Ve sürekli değiştirir, geliştirir.

Bir çok tiyatro bu konuda fikir birliği yaşarken tüm kùltür iletişimini sağlayan kesimler bu konuda fikir birliği yapar diyemeyiz. İskandinav ùlkelerinde kùltürel iletişimi; çocuk oyunlarını sosyal ve eğitsel sergileyen kurumlarla birleştirerek geliştirdik. Bu yüzden anlam yine karıştı. Apollo'ya tapan, Dionysus'a geri dönen kùltürel bir gelenek... Neden? Anlam neydi?

Hadi başka bir bakış ağısıyla devam edelim.

IV: Erişkin İzleyiciler için Danimarka Tiyatrosu

5.5 milyon insanın yaşadığı bir ùlkede hayatını sürdüren bir Danimarkalıyım. Bu nüfusun yaklaşık %40'ı çocuk ve erişkin insanlar. Günümüzde yüz farklı küçük, büyük tiyatrolarla yüz farklı tiyatro oyunu tarafından hedef konuma oturtulmuşlar. Bu tiyatro gruplarından çok az bir kesimin kendi rezidansları ve sahneleri var. Bir çoğu, neredeyse hepsi okullarda, oyun bahçelerinde oyun sergileyerek, kùltür merkezleriyle kùtüphaneler arası iletişim sağlayarak ve farklı kùltürel etkinlikler düzenleyerek tüm ùlkeyi dolaşırlar. Olduđça harika bir şey bu.

Bu tiyatrolar – ya da temeli sağlam olanlar – çocuklar ve gençler için ùlke kùltür politikasının şu sözleriyle çevrenmişlerdir;

- Danimarka'daki tüm çocuklar sanat ve kùltürle tanışmalıdır.
- Tüm kùltür kurumları bu amaca hizmet etmelidir.
- Tüm sanat çeşitleri olayın içine katılmalıdır

Bunlardan bir çoğu ekonomik bir çok farklı yoldan ulusal ve yerel kùltür topluklarından desteklenmektedir. Çocuklardan gençlere kadar – kim biletleri alırsa - bu biletlerin yaklaşık %50 'si devlet ve yerel yetkililer tarafından finanse edilirdi. Bir çok tiyatro performansı genellikle seyirciye yakın, samimi bir sahnede ve yaklaşık 50 ile 100 seyirci için sergilenirdi. İzleyiciler ve oyuncular harfi harifne beraber nefes alırdı.

Danimarka'da 20.yüzyılın başından beri gençlere yönelik –eğitim anlamında- tiyatrolar sergilendiğini biliyoruz. Fakat çocuklar ve gençler için sergilenen bu modern, profesyonel tiyatrolar; 1960'lı ve 1970'li yıllarda sosyal hareketlenmelere bağlı olarak çocukların yaşamda ilgisinin ve bakış ağılarının araştırılmasının sonucu ortaya çıktı. Eğitimi oyuncular, sıradışı (çılığın) öğretmenler, pedagoğlar, müzisyenler, “The Umbrella Theater, The Nighingale, The Gang, The Ladybird, The Shift, The Pigeon House, Artibus, Fair Play, The Mill, Group 38” gibi eğlenceli isimlere sahip demokrasi odaklı bu tiyatrolara katıldılar. Bunların bazıları hala varlığını sürdürmektedir. Bu oyuncular, çocukların okul hayatında demokrasi ve otorite, eşitlik, adalet , boşanmalar, aile hayatında alkolün etkisi, yabancılarla tanışma, arkadaşlık, ařk, sevgi, hayatı sevme ve çocukların kişisel yaşamlarını sahnelediler. Danimarka'da geçişe ve değişime uğrayan her türlü tema... Gruplar hikayeler oluşturdular. Ürettiler ve ürettikleri bu hikayeleri sahnelediler. Caddelere, sokaklara, alışveriş merkezlerine, okullara, günlük bakımın yapıldığı kurumlara, kùtüphanelere gittiler. Böylelikle azar

azar katılımcı bir oluşum ortaya çıkardılar. Gel, tecrübe et ve katkı sağla... Senin sesin, senin duyguların, senin düşüncelerin bizler için önemli! Özenli, nazik bir kültürün sessiz seyircilere adeta taptığı bir ortamda bu gruplar bir kırılma noktası yaşattı. Bazıları tarafından oldukça güzel karşılandı ve benimsendi bazıları tarafından kabul görmedi.

Bu profesyonel bir tiyatro muydu? Bazıları “Evet, gerçekten öyleydi!” Hatta çoğu; ama hepsi değil. Fakat tiyatro tecrübesi -özellikle çocuklara ve erişkinlere yönelik tiyatro tecrübesi olmayanlar için bu durum sanatsal açıdan eğitimi ve ustalık gerektiren oyuncuların yetiştirilmesinde eksikliğe sebep oldu.

Bu yıllarda, gruplar kendi kendilerini organize ettiler, kültür iletişiminin birleşimi ve kültürel alışveriş amacıyla -çocuk tiyatro festivali- gibi yıllık düzenlenen toplantılar oluşturdular. Bu gruplar festivali bir forum olarak karşılıklı ilham ve eleştirel yansıma için kullanma girişiminde bulundular. Basında eleştiri, gözden geçirme ve özellikle olarak da bir şekilde başarıyı yakaladılar.

1980’ler bir çeşit dönüşümü sergilemişti. Tiyatrolar pedagojik bir dürtü olarak çocukları ele almaya başladı. Şimdi yaptıkları bu işleri her seviyede –sanatsal yetenekler, drama türleri, profesyonel liderlik gibi..- daha da profesyonelleştirmek istiyorlardı. Bugün gördüğümüz farklı formlara ve farklı sanatsal profillere doğru bir yolculuk başladı – yeni tür izleyici bulma mesela bebekler gibi...

Küçük bir eleştirel araştırma bu yolculuğun anlaşılmasını kolaylaştırabilir. 1970’lerde genç araştırmacılardan oluşan küçük bir grup analitik ve eleştirel yansımalar kullanıp makaleleri tartışarak ve bu türün tarihsel gelişimini inceleyerek bu yeni alanı takip eden tiyatroları ve ürünlerini incelediler. 1980’lerde çocuklara ve erişkinlere yönelik sanatsal alan, kültürel araştırma eksiklikleri bu tür bir yolculuğun araştırılma ilgisinde azalmalara neden oldu.

Tiyatrolar, onların dernekleri ve bu derneklerin ulusal partnerleri bu araştırma eksikliğini telafi etmeye çalıştı. Ardı sıra yıldönümlerinde, belgelere dayalı bu işin öncülerini, ilham kaynaklarını, eksilerini- artılarını, ve tarihsel gelişimini yayınlamaya başladılar. Ulusal Sanat Konseyi sadece tiyatrolara ve tiyatroların performanslarına değil aynı zamanda bu alanın tüm sosyolojik ve iletişimsel alakasının araştırılması ve değerlendirilmesi hususunda ödenek sağladı. Bu alan Danimarka’nın saklı tiyatro hazinesiydi!

Neden “saklı?” Çünkü tiyatro, Danimarkalı çocukların pedagojik ve eğitimsel yaşamının bir parçası oldu. Hatta okul alanlarında ve bakım odalarının dışında bile kültürel yaşamlarının bir parçası oldu. Eğer genel olarak Danimarka harici bir yerde yaşayan aileye/herhangi bir insana/ genç birine Danimarka tiyatrosunu sorarsanız bunu bilemeyebilirler. Çünkü bu tür tiyatro bu insanların genel kültürel yaşamlarında yoktur. Bu dönemde tiyatrolar ve sergilenen oyunlar halkın ilgisinden yoksun kapalı alanlarda, sahnelerde sergilendi. Yapılarıyla ve sahneleriyle oluşan tiyatrolar kapılarını misafir oyunculara açmalıdır. Toplum ve tiyatro sahnede performans göstermek isteyenlerin ve ailelerin,

çocukların tiyatro oyunlarını dört gözle bekledikleri alanları ziyaret edip kendini göstermezse kimse tiyatroyu bilmeyecek ve kimse kendini gösteremeyecek. Tiyatrolar ve oyunlar ziyaretten yoksun kalırsa, bu iş çok zor bir şekilde varlığını sürdürür. Ziyaretten yoksun bir kaç ev sahibi.. bir kaç misafir veya bu misafirlerin bir kaç arkadaşları sadece bu olayı anlayabilir.

Biz – bu olayın farkında olanları demek istiyorum- Danimarka'daki çocuklar ve erişkinler için yapılan tiyatrodan gurur duyuyoruz. Belki bir çok Danimarkalı arasında bilinmeyebilir ama Danimarka sınırları dışında oldukça iyi biliniyor. Bir tür paradoks!

Dersimi ve konferansı böyle hoş olmayan ve biraz da rahatsız edici şekilde açmamda kiş gaye siz araştırmacılara tiyatronun ne durumda olduğunun farkındalığını kazandırmaktı! Bizim birbirimize ihtiyacımız var! Araştırma önemlidir. Sadece araştırmannın lehine değil veya sadece tiyatroya ve oyunlarına olan ilgiye vurgudan değil aynı zamanda bu işe meydan okumak, sanat ve çocuk arasındaki ilgiyi arttırmak ve bu işin sanatsal gelişimini, dramatik türlerine katkı sağlamak önemlidir.

Tiyatrolar uzun zamandır yardım bekliyor. Ciddi anlamda desteklenmedikçe, doğrulanmadıkça, önem kazanmadıkça yeni izleyiciler için yeni oyunlar sergilemek şimdilik çok zor bir görevdir.

Siyasiler bu duruma yardım eli uzatmalıdır fakat bir şekilde tiyatro tecrübelerini bir şekilde unutmşlardır. Onlar tiyatroyu sosyalleşme, öncelikli olarak çocukların sosyal ve eğitim açısından önemli olduğunu düşünmektedir. Ancak tiyatroya sağladıkları hiç bir yarar yok. Tiyatrolar gerçekten sosyal ve eğitimsel amaçlara mı hizmet eder? Yoksa çocukların kültürel yaşamlarındaki sınırları kaldırıp sanatsal faaliyet göstermelerine mi hizmet eder?

Benim cevabım bir sonraki olurdu. Fakat tiyatroyu çevreleyen sosyal ve eğitimsel yapı çocukların oyun fırsatlarının ve erişkinlerin boş zamanlarının eksikliği sebebiyle onlara ekonomik anlamda da yarar sağlayabilir. Bu yüzden yukarıdaki tür soruya cevap vermek çok zordur.

Sosyolojik, pedagojik, psikolojik ve hatta kültürel açıdan çocuklar üzerinde araştırmalarımız var. Marjinalleşmeyi sağlayan bir ürün topluluğu olarak çocuklara ve gençlere yönelik dramaları araştırdık. Çocuklar için edebiyatı araştırdık. Fakat biz tiyatroyu “bir sanat” şekli olarak hiç araştırmadık. Biliyoruz ve takdir ediyoruz ancak araştırmıyoruz. Farklı açılardan çocukların oyunculuk ve eğitimsel açıdan önemi arasında neredeyse hiç araştırma yok. Kültür boşluğunun olduğu yerlerde çocukların profesyonel anlamda eğitilmesi ve bu eğitimin kültür boşluğunu tiyatroyla kapatıp kapatamaması arasında hiç bir araştırma yok. Evet biz bunu doğruyu destekleyen kayıtsız önerme olarak görüyoruz, evet bu konuda düşüncelerimiz, fikirlerimiz var, evet buna inanıyoruz ve bunu ümit ediyoruz fakat aslında tam anlamıyla bunu bilmiyoruz.

Konferansımı hazırlarken küçük bir bilgiyi yeniden ele aldı. Danimarka bir istisna olabilir. Belki de ilhamını yurt dışından almış olabilir. İlk ele alacağım ülke “Büyük Britanya yani Birleşik Krallık”

İngiltere’de genç seyirciler için kaliteli oyunlar bulmak hiç zor değildir.

Bir çok farklı grup ve kişiler bu tip seyirciler için yazıyor, oluşturuyor ve hatta oynayıp gençler için sanata ve eğlenceye yeni vizyonlara getirerek katkı sağlıyor.

Bu alanda da kapsamlı bir araştırma eksikliği hiç de şaşırtıcı değil.

Çocuk tiyatrosu hiç hak etmeyerek akademik ve konuya eleştirel açıdan bakılmadan geliştirilmeyerek dünkü gibi kalmış. Çocuk tiyatrosuna odaklanan akademik disiplinlerin oluşturulması yararı çok açık bir şekilde duruyor. Sadece bu alanın takdirini, övgüsünü sağlamayacak aynı zamanda gençlere yönelik bu tiyatroların uygulanmasına direkt yararı dokunacaktır.

Hızlı gelişen sosyal yapı ve kültürel gelişmeler bu tip bir araştırmayı azalttı hatta daha problemlili bir hale getirdi. Yeni teknoloji , yeni medya çocukların durumunu alt üst etti. 1980’lerden beri kültürel bir değişim görüyoruz. Yeni tip seyirciler yeni tip çocuklarla karşı karşıyayız. Bu yüzden sorunlarla yüzleşme diye bir not düşünüp bitiriyorum.

V: Sorunlar – Zorluklar

John Dewey 1930’larda *Yaşayarak Sanat*’ı yazdığında öfkeliydi. Amerikan toplumuna dönüp baktığında hayatın her köşesinde sanat ağırlığını yitiriyordu, kurumlaştırılıp kutsallaştırılıyordu, müzelerle koyulup sergiyle sadece insanlara aktarılıyordu. Sana uzmanlar tarafından anlaşılacak, incelenilmek ve düşünceli seyirciler tarafından dinlenilmek ister, beğenilmek ister.

Kâr amacı gütmeyen kültür kurumlarında ve yaşamın içinde sanat konseptleri birbirinin zıttı terimlerle hiyerarşik bir yapı oluşturmuştu: el sanatları ve sanatlar, yüksek ve düşük kültür, güzel sanatlar ve popüler sanatlar, günlük tiyatro oyunu sergileme ve edebiyat, sanat ve endüstriyel ürün, eğlence ve estetik anlayış, kar amacı gütmeyen kültür kurumları ve kültürel ticari market, kültür politikası ve iş yaşamının kovalama endişesi...

Dewey’in vizyonu hayatın içindeki sanatın anlamını tekrar düşündürmek ve tekrar inşa etmekte.

20.yüzyılda bir çok araştırmacı, batı ülkeleri kültür politikası ve kültür iletişiminin gelişmesi çalışmasını referans olarak gösterdi. Kesin bir ortak görüş **Gutenberg Parenthesis** ¹ dönemini şimdilerde işaret ediyordu. Yunanistan’ın amfi-tiyatrolarından İngiltere’nin Elizabeth dönemlerine gidildikçe katılımcı bir seyirciyle karşılaşılıyordu. Katılımcı; yiyen, konuşan, hüküm veren, görüşlerini ve duygularını aynı zamanda eleştirilerini açıklayan iken 19.yüzyılda bu katılımcı zihniyeti sağlayan

seyirci sessizliğe büründü. Kısmen teknoloji yüzünden, ışık sahneye çıkıyordu ancak seyircilerin bulunduğu bölüm ise kısmen karanlıkta kalıyordu. Sessizlik...

---

¹ *Kitaplar ve kitap tarihi, edebiyat ve edebiyat tarihi araştırmacıları için Gutenberg ve onun matbaayı icat edişi, ağızla yapılan sanattan görsel ve yazılı bir kültüre kesin bir paradigma yaratıp sert bir geçiş sağladı. Kitaplar, okuma-yazma kabiliyeti değişti. Sadece kültürel iletişim değil aynı zamanda kültürel değişime verilen değer de değişti. Bu edebi değişim İngiltere’de 18,19,20 yüzyılda geçerliliğini sürdürdü. 21.yüzyılın başlarında yeni medya dünyasına ait görsel ve sözel medya bir Rönesans evrimi yaşadı. Kültürel değişimi ve bunun temelini tekrar düşünmeliyiz! Biz Gutenberg’i tekrar düşünmeliyiz.*

Sanat üzerinde yeni modern anlayış sebebiyle oyunlar artistlere otorite yani sıkı bir denetim anlayışı sağladı, sanat kurumlaştı, sanat profesyonelleşti. (seyirciden uzaklaştı.) Sanatı müdafaa etme enstrümantalist görüşünü geliştirdi. Yeni kültürle yüzleşme güzel sanatları geliştirdi. Ve bu şekilde tiyatrodan olamasa da sıradan insanlar sanatın bir kısmından tadabildi. Amerikalı araştırmacı Joli Jensen:

Birçok Amerikalı eleştirmen insanların alışkanlıklarından, kültürel seçimlerinden, hayattaki lezzet saydıkları şeyleri yapmalarından rahatsızdı. Ben onlara somut anlamda üzülürken nice sonra “insanların” soyut yaşamından şikayet eden bir çok eleştiri buldum. Siyasi spektrumdan nesiller boyunca.. Sıradan insanları kendi kendini yönetebilen ve sanat anlayışını geliştirebilen eleştirilerin eksikliğini hissettim. Bu yolla belki de sanat eleştirileri toplumları basit yığınlıktan kurtarıp entelektüel bir forma dönüştürebilirdi. *Jensen Joli (2003): “Expressive Logic: A New Premise in Arts Advocacy.” IN: The Journal of Arts Management, Law and Society. Vol 33 nr. 1, page 66*

Jensen Joli’nin deyiimiyle sanat kültürel bir ıspanağa dönüştürüldü. Sevmemiz gereken şeyleri öğrendik fakat sevemedik. Toplu *Dionysus*’a karşı edebi bir proje kendini şişen bir Apollo olarak atadı.

Sıradan insanlar kiliselere ve kilisedeki korolara kendini kaydetmekten alıkoyamadı. Bu insanlara hala dans ediyor, mutfaklarında yazıyor, oynuyor, oturma odalarında çizim yapıyor ve yerel olaylara katkı sağlıyor. Fakat yirminci yüzyılın başlangıcından beri bu özel ve yerel çabalar dramatik bir dönüşüm gerçekleştirdi. Radyo dinleme, dinlediklerini kayıt altına almak, televizyon izlemek varken şarkı söylemeyi ister misin? Ya da bir tiyatro oyunu sergilemeyi? İşte yeni modern medya bu seyirci sessizliğini destekledi.

Yirminci yüzyılın gözlükleriyle sanata ve edebiyata bakınca çocuklar ve sıradan insanlar asla estetik bir düşünümeye veya sanat tecrübesine sahip olamadı. Bunun tam zıttı olarak; Bu çocuklara kendi çevrelerine has bir kültürel davranışı öğrenme ve öğrendikleri bu kültürel davranışı diğer bireylere aktarma konusunda kendilerinde naif bir zorunluluk hissettiler.

Fakat yirminci yüzyılın sonlarına doğru yeni radikal değişimler boy gösterdi. Yeni medya sistemi, yeni dijital dünya. Bu dönemden sonra çocukların ve erişkinlerin kendi özel yatak odalarında kültürel bir kurum kurma hatta yeni kültürler yaratıp bunu yayma konusunda bir gelişmeye şahitlik ediyoruz. Yeni nesil katılımcı bir jenerasyon olarak büyüdü; kendine özgü disiplinler oluşturup sonra kısmen dönüp kendi dünyalarında kendilerine has sanat kurumları oluşturdular.

Amerikalı araştırmacılar Henry Jenkins ve Vanessa Bertozzi bu eğilimi şu şekilde tanımlıyor

Çok daha fazla insan hiç olmadığı kadar medya üretiminde bulunuyor. Fakat politikacılar sanata katılım eksikliğinden hala çok şikayetçi. Bu resimdeki yanlış nokta nedir? Tarihsel olarak.... -

Sanatın çerçevesini belirleyenler ve bilim insanları sözde güzel sanatları konserlere ve müzelere katılım olarak tanımladı. Şimdiyse bu formlara bu tür bir özdeyişe çok fazla ilgi duymayan bir nesil yükseldi. Bu bölüm farklı bir şeyi ifade ediyor: şimdiki gençler katılımcı olmakla çok ilgili ancak geleneksel olarak sanatın tanımı doğrultusunda bu eylemi gerçekleştiriyorlar. [...]

Yeni nesil sanatın mistik yönünü reddediyor. – oldukça derin bir düşünce ve uzak bir beğeni anlayışı.[...] Bu genç insanlar hiyerarşik yapının olmadığı, bir değerlendirme için herhangi bir standardın bulunmadığı, az buçuk genel kurallara bağlı olarak ifadelerin birbiriyle bağlanması hususunda oldukça tutkulu , istikrarlılar. Onlar sanatın geçmişte anlatıldığı gibi olmasından şüpheliler. Onlar yeni medya paylaşımlarının oluşmasına imkan tanıyan yeni araçların bulunduğu bir dünyada büyüdüler. Neden gömleklerinin kolajını sıyırıp bir şeyler üretebilmek varken oturup yapılanı izlemek zorunda kalsınlar ki? [...] Yirminci yüzyılın sanatsal ürünlerde sanayileşme ve profesyonelliğe dönüşü yaratıcılık tarihinin garip bir bölümü olarak görülebilir. *Henry Jenkins and Vanessa Bertozzi (2007): "7 Artistic Expression in the Age of Participatory Culture". (page 150) In: Engaging Art: The Next Great Transformation of America's Cultural Life. (ed. Steven j. Tepper, Bill Ivey). Routledge, 2007*

Bu yıllarda katılımcılığı, sanat dünyasını tekrar dizayn etmeyi, dijital alanı tekrar düşünmeyi, tekrar sanat kurumları yapıp, tekrar Dionysus ve Apollo'yu uzlaştırmayı düşünmeye başladık.

Bir zamanlar çocukların günlük yaşamında sanatın anlamını konuşurken şimdiyse estetiğin anlamını konuşmayı tercih ediyorum. Sanat hakkında konuşma duygu karmaşası ve önceden zikredilen zıtlıkları da içermelidir. Alman filozof Baumgarten paradigmatik değişiklik olarak estetiği ortaya çıkardı. Bilmeye en uygun yol sadece zıtlıklar arasında durmak değil en rasyonel düşünerek parçaları bir araya getirmektir dedi.

Estetik sadece güzel sanat değildir. Aslında güzel sanatların estetiğe katkı sağlamasıdır. Estetiği tanımlama hepimizin dünyasını içine alan duygusal, eğlenceli, sembolik bir tür tecrübedir. Estetik ile tüm zıt köprüleri bir araya getirebiliriz, çocuk ve sanat arasında kendi konseptlerimizi oluşturup ustalaşmalarını sağlayabiliriz. Estetik bu bağlamda onların (çocukların) bu dünyaya (sanat dünyasına) girmesini sağlayıp post modern koşullara alışmalarını, tekrar düşünmelerini ve onları tekrar dizayn etme fırsatını bize sunar.

Bunu yapmak için araştırmaya ihtiyacımız var. Ve buna şimdi ihtiyacımız var.